

Utredare
Magnus Wikström
Johan Boman
0410-753495 0410-734278
magnus.wikstrom@trelleborg.se
johan.boman@trelleborg.se

Återrapportering utifrån en uppföljning av särskilt stöd i enlighet med bildningsnämndens interna kontrollplan för 2018

Bakgrund

I enlighet med bildningsnämndens interna kontrollplan för 2018 skall en rapport lämnas till nämnden utifrån en uppföljning av särskilt stöd. Denna uppföljningsrapport har avgränsats till att gälla skolornas arbete med elever som är placerade i kommunens övergripande särskilda undervisningsgrupper i grundskolans årskurser 3-9 vid enheterna Gylle, Gislöv och Borgen samt i resurscentrum på Söderslättsgymnasiet.

Rapportens insamlingsarbete har genomförts i två delar utifrån de personalförändringar som har skett på kvalitets- och myndighetsavdelningen under 2018. Skoljurist Anna Palm och utredare Linda Vedestig granskade utredningar och åtgärdsprogram under våren 2018 på resurscentrum vid Söderslättsgymnasiet och återkopplade sina slutsatser till verksamheten. Kvalitetsutvecklare Magnus Wikström och utredare Johan Boman fortsatte granskning under senare delen av hösten 2018. Denna del av granskningen genomfördes via verksamhetsbesök på samtliga enheter och samtal med ansvariga rektorer och enhetschef, undervisande lärare, elever (i den mån det fanns intresse) och två telefonsamtal med vårdnadshavare.

Rapportens utgångspunkt

Utgångspunkten för avgränsningen av rapporten är att placering i särskild undervisningsgrupp innebär stora konsekvenser för elever. Elevens bästa ska, i enlighet med Barnkonventionen och skollagen, alltid vara i fokus i skolans arbete. Det är därför av största vikt att verksamheterna utanför ordinarie undervisningsgrupp stödjer elevers utveckling såväl socialt som kunskapsmässigt och att enbart elever som är i behov av dessa former av förstärkt särskilt stöd placeras där.

Kvalitets- och myndighetsavdelningens granskning som har genomförts under hösten 2018 har använt sig av Skolinspektionens granskning *Särskilt stöd i enskild undervisning och särskild undervisningsgrupp* från 2014 som en referensgranskning. Detta innebär att vi har läst granskningen för att få en bakgrund av den magra kunskap som finns på ett nationellt plan av den elevgrupp som finns i dessa verksamheter. Samt att vi har använt Skolinspektionens frågeställningar som utgångspunkt för de samtal som vi har genomfört ute på enheterna. De tre aspekter som vi har utgått ifrån följer nedan:

1. **Före placering:** Använder skolan särskilt stöd i form placering i särskild undervisningsgrupp först när de stödmöjligheter som är möjliga för eleven i den ordinarie undervisningsgruppen prövats? Sker arbetet i enlighet med lagbestämmelserna?
  - 1.1 Har arbetet med särskilt stöd genomförts i enlighet med gällande lagstiftning samt Skolverkets allmänna råd? (pedagogisk utredning, beslut om åtgärdsprogram)
  - 1.2 Har en behovsanalys genomförts i den pedagogiska utredningen?
  - 1.3 Överensstämmer de beslutade åtgärderna med den behovsanalys som gjorts?
  - 1.4 Har skolan tidigare uttömt att elever fått tillgång till olika särskilda stödåtgärder inom ramen för ordinarie undervisningsgrupper innan beslut om enskild undervisning eller placering i särskild undervisningsgrupp fattats?

2. **Under placering:** Innebär enskild undervisning och placering i särskild undervisningsgrupp att elever i behov av särskilt stöd får det och att elevernas skolsituation förbättras som helhet?
  - 2.1 Görs anpassning i det särskilda stödet kontinuerligt utifrån elevens behov?
  - 2.2 Visar utvärderingar på förbättringar i elevers skolsituation
  - 2.3 Är vårdnadshavare och elever delaktiga

3. **Möjlighet till återgång (till ordinarie klass) efter placering:** Har skolan strategier för att elever ska kunna återgå till undervisning i ordinarie undervisningsgrupper?
  - 3.1 Får elever i särskilda undervisningsgrupper även undervisning i sina ordinarie undervisningsgrupper för att undvika att de särskiljs från sina ordinarie klasskamrater?
  - 3.2 Utvärderar skolan kontinuerligt beslut om placering i särskild undervisningsgrupp?
  - 3.3 Har skolan uppgifter som visar att elever har kunnat återgå till sin ordinarie undervisning?

Disposition och genomförande

Frågeställningarna som presenterades på föregående sida kommer inte att besvaras i sin helhet, utan ska ses som utgångspunkter som har styrt våra samtal med ett fokus att tala om före, under och efter skoltiden på de berörda enheterna. En annan anledning är att flertalet av underfrågorna inte är relevanta för främst resurscentrum då flertalet av de stödåtgärder som finns i grundskolan inte finns på gymnasieskolan. Dessutom så utgår flertalet av frågeställningarna från att man har elever som även ges undervisning i sina ordinarie undervisningsgrupper, detta är ej möjligt för eleverna på Gylle och Gislöv av exempelvis logistiska skäl på grund av enheternas geografiska placering.

Rapporten kommer att presenteras i två delar, en del som gäller resurscentrum på Söderslättsgymnasiet och en del som gäller de centrala särskilda undervisningsgrupperna i grundskolan. Anledningen till detta är som nämnts ovan att stödåtgärderna skiljer sig mellan de olika skolformerna samt att granskningen som ligger till grund för denna rapport under våren 2018 hade inletts av tidigare medarbetare på kvalitets- och myndighetsavdelningen genom dokumentstudier av resurscentrums utredningar och åtgärdsprogram. Därmed så blev det naturligt att vårt besök på resurscentrum under hösten 2018 utgick från det som hade framgått i denna del av rapporten och vilka insatser som hade genomförts. Detta innebär vidare att den empiri som presenteras i detta stycke i huvudsak bygger på slutsatser från den del av granskningen som genomfördes under våren 2018.

De bägge delarna av rapporten avslutas med de slutsatser som kvalitets- och myndighetsavdelningen bedömer har framkommit utifrån verksamhetsbesöken, samtalen och de dokumentstudier som har genomförts. Rapporten avslutas med några generella slutsatser som gäller för samtliga enheter som ingår i denna rapport.

Del 1. Uppföljning av gymnasieskolans arbete med elever som placerats på resurscentrum

Bakgrund

I resurscentrums regi undervisas 30 elever, varav 5 av dessa läser nationella program medan resterande elever läser något av de individuella programmen.

Granskning våren 2018

I skollagens 3 kap 7§ och 11§ framgår det att det inte får fattas beslut om särskilda undervisningsgrupper eller enskild undervisning på gymnasieskolan. I gymnasieförordningen (2010:2039) 9 kap framgår andra

möjligheter till stödåtgärder för gymnasiet: rätt att gå om kurs, individuellt anpassat program, specialklasser, studiehandledning på modersmål, reducerat program och förlängt program.

Ovanstående åtgärder är sällsynta på Söderslättsgymnasiet. Den dominerande åtgärden har istället varit placering i gymnasiets resurscentrum. Eleverna ansöker till resurscentrum när de går i grundskolan. Vid kartläggningstillfället fanns 30 elever på resurscentrum. De var uppdelade i 3 grupper och hade individuella studieplaner som löpte över 3 år.

I arbetet med dessa elever har resurscentrum i huvudsak använt pedagogiska utredningar och åtgärdsprogram som upprättats i grundskolan. De pedagogiska utredningarna saknar i de flesta fall en behovsanalys. Åtgärden har ingen koppling till utredningen utan anges oftast som placering på resurscentrum. Detta innebär att utvärdering av stödinsatsen blir svår. Åtgärdsprogrammen gäller ofta över en hel termin, ibland ännu längre, vilket inte följer kraven om kontinuerlig uppföljning och utvärdering. Elevhälsans kompetenser används inte i utformandet av åtgärdsprogrammen, något som bara får ske om det inte är uppenbart obehövt att använda deras kompetenser.

Uppföljning i november 2018 av arbetet med elever på resurscentrum vid Söderslättsgymnasiet

Söderslättsgymnasiet vidtagna åtgärder utifrån kvalitets- och myndighetsavdelningens granskning våren 2018:

- Åtgärdsprogrammen för samtliga elever är reviderade.
- Nya elever som startar höstterminen 2018 får utifrån den pedagogiska kartläggningen/utredningen som genomförts i samråd med avlämnande skola/elev och vårdnadshavare ett åtgärdsprogram redan vid start. Detta följs upp och revideras i mitten av höstterminen via en kartläggning utifrån elevens nya studiesituation.
- Behöriga elever har tillsammans med SYV sökt och kommit in på nationella program. Eleverna får stöd av pedagogiska assistenter på programmen.
- Information till personal i grundskolan om hur det särskilda stödet fungerar på gymnasiet. Förtydligande har gjorts om att man söker till ett program, ej till en resursenhet.
- Nya rutiner för överlämning mellan grundskolan och gymnasiet ska utarbetas efter Skolverkets mall.
- Samtliga elever har individuella studieplaner anpassade efter behov.
- Utveckling av ett förstärkt program kommer att påbörjas under hösten 2018 och våren 2019.
- Under läsåret 2018/2019 kommer gymnasieskolan att arbeta systematiskt med inkluderande undervisning delvis tillsammans med grundskolan.

- Översyn av det särskilda stödet på gymnasiet läsåret 2018/2019.

Granskning hösten 2018

Det framgår i samtal med ansvariga att det är stor variation från år till år gällande hur många elever som har undervisats på resurscentrum som övergår till ett nationellt program. Vidare så saknas det en tydlig bild och dokumentation av vad som händer med eleverna efter att de har avslutat sina studier på resurscentrum/ Söderslättsgymnasiet. Det framgår avslutningsvis att många av de åtgärder som nämndes på föregående sida är av karaktären att verksamheten har kommit olika långt i sitt arbete med dessa, men att det pågår någon form eller planerats för någon form av insatser gällande samtliga. Eftersom verksamheten behöver arbeta med insatserna och sedan utvärdera utfallet, avstår vi från att dra några slutsatser kring dessa åtgärder. Kvalitets- och myndighetsavdelningen kommer att vara behjälpliga i det fortsatta arbetet för att stödja och utveckla verksamheten.

Granskningens slutsatser

- Det finns ett fortsatt behov av att utveckla utredningar och åtgärdsprogram i enlighet med den fortbildning som genomfördes under hösten 2018 under ledning av Gudrun Löwendahl. Speciellt när det gäller vilka åtgärder som sätts in som stödbehov för respektive elev. Detta för att underlätta att kunna göra tydliga utvärderingar och även för att kunna se vilka stödåtgärder som är framgångsrika.
- Sammanställningar av vad eleverna gör efter sina studier på resurscentrum/ Söderslättsgymnasiet bör tas fram för att följa upp i vilken mån eleverna ges förutsättningar för fortsatta studier eller arbete samt att kunna se vilka insatser som gör att eleverna går vidare till studier eller arbete. Sådana sammanställningar bör med fördel inkluderas i skolans systematiska uppföljningar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Del 2. Uppföljning av grundskolans arbete med elever som placerats i någon av kommunens övergripande särskilda undervisningsgrupper.

Bakgrund

Vid Gylle fanns det vid vårt besök 18 elever, varav 8 elever tillhörde Gylle 1 (3-6) och 10 elever tillhörde Gylle 2 (7-9). Vid Gislöv fanns 8 elever. Gylle och Gislöv leds av en enhetschef. Vid Borgen som är knuten till Västervångskolan fanns det 18 elever, varav 13 tillhörde Storborgen (7-9) och 5 tillhörde Lillborgen (4-6). Det bör förtydligas att eleverna som får sin undervisning vid Gylle och Gislöv fortsatt är placerade i sin ordinarie undervisningsgrupp vid sin hemskola. Detta innebär att det fortsatt är deras hemskola som är ansvarig för exempelvis att eleverna ges tillgång till en

elevhälsa och uppföljning av åtgärdsprogram. De elever som går på Borgen har blivit inskrivna på Västervångskolan och fått en klassplacering i en ordinarie klass på skolan.

Granskning hösten 2018

I skollagen framgår det att om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges det. Det särskilda stödet ska i första hand ges inom ramen för den ordinarie klassen. Men om det finns särskilda skäl kan rektor besluta om särskilt stöd i form av undervisning i särskild undervisningsgrupp. Av förarbetena till skollagen framgår att bättre förutsättningar att pedagogiskt hantera elevens stödbehov är ett särskilt skäl.

Det framgår av de samtal som vi har haft med en elev och två vårdnadshavare att de upplever att de ordinarie skolorna hade försökt med diverse stödåtgärder innan de fattade beslutet om att eleverna i fråga skulle gå vid någon av de övergripande särskilda undervisningsgrupperna. Vårdnadshavarna upplevde inte att de behövde vara pådrivande i arbetet för att eleverna skulle få plats i någon av grupperna, utan att det var skolorna som lyfte fram och föreslog denna lösning. Bägge vårdnadshavarna betonar att de är nöjda med lösningen och att de har ett bra samarbete med personalen.

Alla grupper som vi har samtalat med beskriver att elevernas skolsituation nästan uteslutande förbättras när de börjar på någon av de övergripande särskilda undervisningsgrupperna. Framför allt när det gäller den kunskapsmässiga situationen med fler och bättre betyg, men även när det gäller närvaro och social utveckling.

Det finns inga tydliga strategier för att möjliggöra återgång till de ordinarie undervisningsgrupperna när det gäller elever vid Gylle och Gislöv. Det ges få exempel på när så har skett och som regel så stannar elever som har börjat på någon av dessa enheter tills de går vidare till gymnasiet. När det gäller Borgen så finns det i dagsläget exempel på elever som läser delar av sin undervisning i sin ordinarie undervisningsgrupp och man kan även ge exempel på elever som har gått tillbaka till att ha hela sin undervisning i den ordinarie klassen.

När vi samtar med personal på Gylle och Gislöv om ämnesutveckling och didaktik så framgår det att lärarna har få ämnesutbyten med andra lärare och att man inte tillhör några ämneslag. Lärarna som undervisar på Borgen tillhör ämneslag på Västervång och ges därmed möjlighet att utveckla sin undervisning tillsammans med andra ämneslärare.

Vid samtal med personal på Gylle och Gislöv framgår att det anses vara problematiskt att eleverna oftast bara träffar sin hemskolas elevhälsopersonal i samband med utredningar eller i vissa fall vid uppföljningar av åtgärdsprogram. Därmed så försvåras hemskolans

elevhälsans ansvar att bedriva ett förebyggande och hälsofrämjande arbete som även inbegriper dessa elever. Personalen vid Gylle och Gislöv betonar även att denna modell begränsar elevhälsans möjlighet att skapa relationer med elevgruppen, något som anses vara extra viktigt gällande denna elevgrupp. Vidare så framgår det av våra samtal att det finns personal som anser sig sakna möjlighet till handledning från exempelvis skolpsykologer, en anledning till detta som nämns är att eleverna tillhör olika elevhälsoteam och att det därmed är svårt att avgöra vem som ska handleda. När det gäller Borgen så tillhör eleverna Västervångskolans elevhälsoteam och personalen ges handledning av elevhälsans representanter.

Dokumentstudier av de utredningar och åtgärdsprogram som utredarna har tagit del av visar på en varierande kvalitet, speciellt när det gäller tydliga åtgärder som är möjliga att följa upp. Detta förklaras till viss del av att det är elevernas hemskolor som är ansvariga och man har skilda kompetenser och erfarenheter på de olika skolorna.

Granskningens slutsatser

- Det behöver utarbetas strategier för hur en eventuell återgång till hemskolan och ordinarie undervisningsgrupp ska se ut när eleverna börjar vid någon av de övergripande särskilda undervisningsgrupperna. Med detta avses att det vid antagningen behöver finnas en målbild kring när och hur elever ska återgå. Denna ska vara möjlig att ompröva och elevernas bästa ska alltid vara i fokus.
- Möjlighet till ämnesdidaktiska samtal. Undervisande lärare behöver ges möjligheter att utveckla sin undervisning i samråd med andra lärare i samma ämnen och exempelvis jämföra sina bedömningar och sin betygssättning. Lärarna vid Gylle och Gislöv skulle med fördel knytas till ämneslag vid någon av kommunens grundskolor. Förslagsvis Västervångskolan eftersom man där skulle kunna ges ett specifikt utbyte med de lärare som undervisar på Borgen och som därmed har liknande utmaningar i sin undervisningsvardag.
- Säkerställa att eleverna vid Gylle och Gislöv ges tillgång till en elevhälsa som kan arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Det är viktigt att denna elevgrupp som i många fall är extra utsatt när det exempelvis handlar om skolfrånvaro ges tillgång till förebyggande och hälsofrämjande insatser från samtliga av elevhälsans kompetenser.Handledning till personalen skulle kunna underlättas om det fanns personal med elevhälsans kompetenser knutna till dessa enheter. Denna personal skulle ha kännedom om samtliga elever och man skulle därmed i högre utsträckning kunna diskutera åtgärder på grupp- och organisationsnivå med denna kunskap och insikt.
- Då det är respektive ordinarie skola som ansvarar för åtgärdsprogrammen så framgår det att olika skolenheter använder sig av olika mallar och att kvalitén på åtgärdsprogrammen skiftar mellan

skolorna. Därmed så finns det ett fortsatt behov av att utveckla utredningar och åtgärdsprogrammen i enlighet med den fortbildning som genomfördes under hösten 2018 under ledning av Gudrun Löwendahl. Speciellt när det gäller vilka åtgärder som sätts in som stödbehov för respektive elev. Detta för att underlätta att kunna göra tydliga utvärderingar och även för att kunna se vilka stödåtgärder som är framgångsrika.

Granskningens generella slutsatser

- Övergångar och samarbeten mellan de granskade enheterna och övriga kommunala skolor. Här handlar det att ta tillvara på varandras kompetenser och möjliggöra kompetensutbyten via exempelvis samverkan och verksamhetsbesök. Samt att det säkerställs att det finns utarbetade rutiner för övergångar mellan enheterna som säkerställer att adekvat elevinformation förs över vid övergångar mellan enheterna.
- Personalen vid de granskade enheterna besitter stor kunskap och erfarenhet av att undervisa elevgrupper som kontinuerligt har växt i svensk skola de senaste decennierna. Därmed så finns det anledning att fundera kring hur förvaltningen kan ta tillvara på denna kompetens och vid behov sprida den till skolor och arbetslag i organisationen som ställs inför undervisningsutmaningar som liknar de som är vardag på dessa enheter.
- Säkerställa att skolorna använder kommungemensamma mallar för utredningar och åtgärdsprogram samt att kvalitet- och myndighetsavdelningen via uppföljning säkerställer att fortbildningen under hösten gällande utredningar och åtgärdsprogram har gett önskad effekt och att det pågår ett fortsatt arbete ute på skolorna med att utveckla utredningar och åtgärdsprogram av god kvalité.

I tjänsten/
Magnus Wikström och Johan Boman